

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

15. února 2017¹

„Řízení o předběžné otázce — Soudní spolupráce v občanských věcech — Příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti — Nařízení (ES) č. 2201/2003 — Články 8 až 15 — Příslušnost v oblasti vyživovacích povinností — Nařízení (ES) č. 4/2009 — Článek 3 písm. d) — Protichůdná rozhodnutí vydaná soudy různých členských států — Dítě, které má obvyklé bydliště v členském státě, v němž má bydliště jeho matka — Příslušnost soudů členského státu, v němž má bydliště otec, ke změně pravomocného rozhodnutí, které tyto soudy předtím přijaly a které se týká bydliště dítěte, vyživovacích povinností a výkonu práva na styk s dítětem — Neexistence“

Ve věci C-499/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius, Litva) ze dne 16. září 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 22. září 2015, v řízení

W,

V

proti

X,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, předsedkyně senátu, E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev a C. G. Fernlund (zpravodaj), soudci,

generální advokát: Y. Bot,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 16. listopadu 2016,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za W a V P. Markevičiusem,

— za X R. de Falcem, advokatas,

— za litevskou vládu D. Kriaučiūnasem a J. Nasutavičienė, jako zmocněnci,

¹ — Jednací jazyk: litevština.

— za Evropskou komisi M. Wilderspinem a A. Steiblytē, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 1. prosince 2016,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi W a V (dále jen „dítě V“) na jedné straně a X na straně druhé ve věci rodičovské zodpovědnosti a vyživovacích povinností.

Právní rámec

Nařízení č. 2201/2003

- 3 Bod 12 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 zní takto:
„Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.“
- 4 Článek 2 tohoto nařízení, nadepsaný „Definice“, uvádí:
„Pro účely tohoto nařízení:
[...]
7) „rodičovskou zodpovědností“ se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena [soudním] rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem;
[...]"
- 5 Článek 8 uvedeného nařízení, nadepsaný „Obecná příslušnost“, stanoví:
„1. Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.
2. Odstavec 1 platí s výhradou článků 9, 10 a 12.“
- 6 Článek 12 téhož nařízení, nadepsaný „Pokračování příslušnosti“, v odstavcích 1 a 2 uvádí:
„1. Soudy členského státu příslušné podle článku 3 rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluky nebo na prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné rozhodovat o každé věci týkající se rodičovské zodpovědnosti spojené s tímto návrhem v případě,

[...]

- b) [že] manželé a nositelé rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijali a je to v zájmu dítěte.

2. Soudní příslušnost podle odstavce 1 končí,

- a) jakmile se rozhodnutí vyhovující návrhu na rozvod, rozluky nebo na prohlášení manželství za neplatné nebo tento návrh zamítající stane pravomocným;
- b) v případech, kdy řízení o rodičovské zodpovědnosti ke dni uvedenému v písmenu a) stále probíhá, jakmile se rozhodnutí vydané v takovém řízení stane pravomocným;
- c) jakmile řízení uvedená v písmenech a) a b) skončí z jiného důvodu.“

7 Článek 14 nařízení č. 2201/2003, nadepsaný „Zbytková soudní příslušnost“, zní takto:

„Není-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě článků 8 až 13, určí se příslušnost v každém členském státě v souladu s právem tohoto státu.“

Narřízení (ES) č. 4/2009

8 Článek 3 nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (Úř. věst. 2009, L 7, s. 1), nadepsaný „Obecné ustanovení“, stanoví:

„K rozhodování ve věcech vyživovacích povinností je v členských státech příslušný

- a) soud místa, v němž má odpůrce místo obvyklého pobytu, nebo
- b) soud místa, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu, nebo
- c) soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o osobním stavu, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením, ledaže je tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran, nebo
- d) soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením, ledaže je tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran.“

Skutkové okolnosti sporu v původním řízení a předběžná otázka

- 9 Litevský státní příslušník W a nizozemská a argentinská státní příslušnice X uzavřeli dne 9. prosince 2003 manželství ve Spojených státech. W je otcem a X matkou dítěte V, které se dne 20. dubna 2006 narodilo v Nizozemsku. Dítě V má litevskou a italskou státní příslušnost. Nikdy nebydlelo v Litvě a ani tento stát nikdy nenavštívilo.
- 10 W, X a dítě V žili od roku 2004 do roku 2006 v Nizozemsku. Po krátkém pobytu v Itálii se v roce 2007 usadili v Kanadě. W a X žijí od prosince 2010 odděleně.
- 11 V červenci 2011 se X usadila s dítětem V v Itálii a v listopadu 2011 se s ním přestěhovala do Nizozemska, kde mají obvyklé bydliště.

- 12 W má obvyklé bydliště v Litvě.
- 13 X podala u kanadského soudu návrh na rozvod. Od května 2011 přijal uvedený soud několik rozhodnutí, mezi něž patří rozhodnutí ze dne 17. dubna 2012, kterým bylo manželství manželů W a X rozvedeno a dítě V bylo svěřeno do výhradní péče X.
- 14 Litevské ani nizozemské soudy, kterým byla věc následně předložena, však rozhodnutí kanadského soudu neuznaly.

Rozhodnutí litevských soudů vydaná před zahájením původního řízení

- 15 Dne 18. dubna 2011 podal W k Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (soud prvního obvodu města Vilnius, Litva) návrh, aby bylo manželství rozvedeno z viny X a aby bylo určeno, že dítě V má bydliště u něj.
- 16 Dne 28. dubna 2011 Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (soud prvního obvodu města Vilnius) vydal na návrh W usnesení o předběžném opatření, kterým bylo stanoveno, že po dobu řízení má dítě V bydliště u W.
- 17 Na základě tohoto rozhodnutí podal W dne 3. července 2012 k Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) žalobu pro únos dítěte, v rámci které navrhl, aby bylo nařízeno navrácení dítěte V. Tento návrh byl zamítnut.
- 18 Usnesení o předběžném opatření ze dne 28. dubna 2011 bylo následně zrušeno okamžitě vykonatelným rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius). Toto rozhodnutí bylo potvrzeno v odvolacím řízení. W podal kasační opravný prostředek, který však byl prohlášen za nepřipustný.
- 19 Rozhodnutím ze dne 8. října 2013 Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) rozvedl manželství W a X. Uvedený soud rovněž určil místo bydliště dítěte V u X, upravil styk pana W s dítětem V a stanovil výši vyživovacích povinností W k dítěti V.
- 20 Toto rozhodnutí bylo potvrzeno rozhodnutím Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu, Litva) ze dne 30. května 2014. Usnesením ze dne 8. září 2014 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Nejvyšší soud Litvy) prohlásil kasační opravný prostředek, který podal W, za nepřipustný.

Rozhodnutí nizozemských soudů vydaná před zahájením původního řízení

- 21 Rozhodnutím ze dne 29. ledna 2014 rechtbank Overijssel (soud v Overijssel, Nizozemsko) stanovil vyživovací povinnost W k X na 4 323 eur měsíčně počínaje 18. květnem 2012 a k dítěti V na 567 eur měsíčně v období od 27. června do 1. listopadu 2011 a na 790 eur od 2. listopadu 2011 s tím, že se tyto částky každoročně přezkoumají a první přezkoumání musí být učiněno dne 1. ledna 2013.
- 22 Rozhodnutím ze dne 22. srpna 2014 uvedený soud svěřil dítě V do výhradní péče X.
- 23 Daný soud uvedl, že podle nizozemského práva může být dítě svěřeno do výhradní péče jednoho z rodičů, pokud existuje nepřijatelné riziko, že dítě bude trpět neshodami rodičů, a je málo pravděpodobné, že se tato situace v blízké budoucnosti výrazně zlepší, nebo pokud je změna úpravy péče o dítě nutná z jiných důvodů s přihlédnutím k zájmům dítěte.

Uznání a výkon vydaných rozhodnutí

- 24 Rozhodnutím ze dne 31. října 2014 rechtbank Overijssel (soud v Overijssel) odmítl uznat a prohlásit v Nizozemsku vykonatelným rozhodnutí Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ze dne 8. října 2013 v rozsahu, v němž bylo tímto rozhodnutím manželství rozvedeno ze společné viny obou manželů, místo obvyklého bydliště dítěte V bylo určeno u jeho matky, byla stanovena vyživovací povinnost W k dítěti V a byla uložena náhrada nákladů řízení. Uvedený soud uznal a prohlásil v Nizozemsku vykonatelnými ustanovení tohoto rozhodnutí, která stanoví právo otce na styk s dítětem.
- 25 Rozhodnutím ze dne 2. února 2015 Lietuvos apeliacinis teismas (odvolací soud v Litvě), na který se W obrátil, odmítl prohlásit vykonatelným rozhodnutí rechtbank Overijssel (soud v Overijssel) ze dne 29. ledna 2014, které stanoví vyživovací povinnost W k dítěti V, odmítl uznat a prohlásit vykonatelným rozhodnutí uvedeného soudu ze dne 22. srpna 2014, kterým bylo dítě V svěřeno do výhradní péče X, a ukončil řízení, pokud jde o neuznání rozhodnutí uvedeného soudu ze dne 31. října 2014 v Litvě.

Řízení před předkládajícím soudem a předběžná otázka

- 26 Dne 28. srpna 2014 podal W k Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) návrhy na změnu místa bydliště dítěte V, výše vyživovacích povinností a úpravy styku s dítětem, jak byly stanoveny v jeho rozhodnutí ze dne 8. října 2013.
- 27 Rozhodnutím ze dne 25. září 2014 uvedený soud prohlásil tyto návrhy za nepřípustné, neboť W nedoložil změny okolností, ke kterým došlo od přijetí rozhodnutí ze dne 8. října 2013.
- 28 Rozhodnutím ze dne 16. prosince 2014 Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu), ke kterému W podal opravný prostředek proti rozhodnutí Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ze dne 25. září 2014, toto rozhodnutí částečně zrušil a vrátil věc posledně uvedenému soudu, aby rozhodl znovu.
- 29 V rozhodnutí ze dne 23. prosince 2014 uvedený soud prohlásil, že není příslušný k rozhodování o návrzích W, neboť pravidlům pro určení příslušnosti uvedeným v nařízení č. 2201/2003 je třeba dát přednost před ustanoveními litevského občanského soudního řádu. Uvedený soud má za to, že s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte nebo dohody nositelů rodičovské zodpovědnosti jsou k rozhodování o těchto návrzích příslušné soudy členského státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště, tedy v projednávané věci soudy Nizozemského království. Uvedený soud informoval W, že se může obrátit na příslušný soud v Nizozemsku.
- 30 Dne 31. března 2015 Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu), který rozhodoval o odvolání W proti rozhodnutí Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ze dne 23. prosince 2014, zrušil toto rozhodnutí a vrátil věc posledně uvedenému soudu, aby znovu rozhodl o přípustnosti návrhů W. Měl za to, že uvedený soud se neprávem prohlásil nepříslušným k rozhodování o těchto návrzích, ačkoli uvedené návrhy znějí na změnu rozhodnutí Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ze dne 8. října 2013, které nabylo právní moci a týká se zejména bydliště dítěte V, úpravy styku s dítětem V a vyživovacích povinností. Taková změna může podle jeho názoru vyplývat jen z jiného pravomocného soudního rozhodnutí. Avšak vzhledem k tomu, že nizozemské soudy odmítají uznat rozhodnutí ze dne 8. října 2013, je v projednávaném případě nemožné, aby W podal k nizozemským soudům svůj návrh na změnu práv a povinností, které jsou v daném rozhodnutí uvedeny.

- 31 Za těchto podmínek se Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující otázku:

„Který členský stát (tedy Litevská republika, nebo Nizozemské království) je na základě článků 8 až 14 nařízení č. 2201/2003 příslušný v případě nezletilého dítěte V, které má obvyklé bydliště v Nizozemsku, rozhodnout o návrhu na změnu místa jeho bydliště, výše vyživovací povinnosti k tomuto dítěti a úpravy styku s tímto dítětem?“

K návrhu na znovuotevření ústní části řízení

- 32 Podáním došlým dne 20. prosince 2016 podal W na základě článku 83 jednacího řádu Soudního dvora návrh, aby byla znovuotevřena ústní část řízení a aby Soudní dvůr položil Evropskému soudu pro lidská práva předběžnou otázku.
- 33 Pokud jde zaprvé o návrh na předložení otázky Evropskému soudu pro lidská práva, je třeba zdůraznit, že Soudní dvůr nemá na základě článku 83 svého jednacího řádu nebo jiného ustanovení tohoto jednacího řádu pravomoc tak učinit.
- 34 Pokud jde zadruhé o návrh na znovuotevření ústní části řízení, W uplatňuje skutečnost, kterou považuje za novou a která nebyla projednána před Soudním dvorem, a sice skutečnost, že rechtbank Overijssel (soud v Overijssel) v rozhodnutí ze dne 20. května 2016 rozhodl, že nizozemské soudy nemohou rozhodovat o změně rozhodnutí Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ze dne 8. října 2013 a že neuzná ani neprohlásí vykonatelnou část tohoto rozhodnutí týkající se práva na styk s dítětem. W rovněž tvrdí, že popis skutkových okolností ve stanovisku generálního advokáta neodpovídá skutečnosti.
- 35 Z ustálené judikatury v tomto ohledu vyplývá, že Soudní dvůr může, bez návrhu nebo na návrh generálního advokáta nebo také na návrh účastníků řízení, v souladu s článkem 83 svého jednacího řádu nařídit znovuotevření ústní části řízení, má-li za to, že věc není dostatečně objasněna, nebo má-li být věc rozhodnuta na základě argumentu, který nebyl mezi účastníky řízení projednán (rozsudek ze dne 15. září 2011, Accor, C-310/09, EU:C:2011:581, bod 19 a citovaná judikatura). Naproti tomu statut Soudního dvora Evropské unie ani jeho jednací řád nedávají účastníkům řízení možnost podat vyjádření v reakci na stanovisko přednesené generálním advokátem (rozsudek ze dne 16. prosince 2010, Stichting Natuur en Milieu a další, C-266/09, EU:C:2010:779, bod 28 a citovaná judikatura).
- 36 Pokud jde o novou povahu skutečnosti uplatněné W, stačí zdůraznit, že rozhodnutí rechtbank Overijssel (soud v Overijssel) ze dne 20. května 2016 není novou skutečností, jelikož toto rozhodnutí stejně jako rozhodnutí téhož soudu ze dne 31. října 2014 v podstatě odmítá uznat rozhodnutí ze dne 8. října 2013.
- 37 Pokud jde o vyjádření W k argumentaci obsažené ve stanovisku generálního advokáta předneseném v projednávané věci, je třeba uvést, že toto vyjádření kritizuje uvedené stanovisko. Z judikatury citované v bodě 35 tohoto rozsudku přitom vyplývá, že předpisy upravující řízení před Soudním dvorem podání takového vyjádření nestanoví.
- 38 Za těchto podmínek má Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta za to, že má v projednávané věci k dispozici všechny nezbytné poznatky, aby odpověděl na otázky položené předkládajícím soudem, a že všechny argumenty nezbytné pro rozhodnutí projednávané věci byly mezi zúčastněnými uvedenými v článku 23 statutu Soudního dvora Evropské unie projednány.
- 39 Návrh na znovuotevření ústní části řízení je proto třeba zamítnout.

K předběžné otázce

- 40 Na úvod je třeba zaprvé odmítnout argumenty W a Evropské komise směřující ke zpochybnění pravomoci Soudního dvora. W a Komise v písemných vyjádřeních uvádí, že předkládající soud žádá Soudní dvůr, aby jmenovitě určil členský stát, jehož soudy jsou příslušné rozhodnout spor v původním řízení. Tento úkol však přísluší předkládajícímu soudu, neboť Soudní dvůr má pouze pravomoc vyložit pravidla unijního práva, a nikoliv meritorně rozhodnout o otázkách, jež byly předloženy vnitrostátním soudům.
- 41 V tomto ohledu se v rámci řízení podle článku 267 SFEU může Soudní dvůr vyslovit pouze k výkladu nebo platnosti unijního předpisu (rozsudek ze dne 10. listopadu 2011, X a X BV, C-319/10 a C-320/10, nezveřejněný, EU:C:2011:720, bod 29). Předkládajícímu soudu přísluší rozhodnout o sporu, jenž mu byl předložen, s ohledem na odpověď Soudního dvora (rozsudek ze dne 4. února 2010, Genc, C-14/09, EU:C:2010:57, bod 31).
- 42 V projednávaném případě však z předkládajícího rozhodnutí jasně vyplývá, že předkládající soud se táže, jak musí být nařízení č. 2201/2003 vykládáno pro účely určení příslušného soudu.
- 43 Pouhá skutečnost, že členské státy, jejichž soudy by mohly být příslušné, jsou zmíněny – navíc jen v závorkách – ve znění předběžné otázky, proto nezavazuje Soudní dvůr pravomoci na položenou otázku odpovědět.
- 44 Zadruhé je třeba uvést, že předkládající soud pokládá svou otázku jen ve vztahu k nařízení č. 2201/2003, ačkoli z této otázky i z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že věc v původním řízení se týká nejen rodičovské zodpovědnosti, ale i vyživovacích povinností, na které se uvedené nařízení nevztahuje.
- 45 V tomto ohledu okolnost, že vnitrostátní soud formuloval předběžnou otázku po formální stránce tak, že odkázal na určitá ustanovení unijního práva, nebrání tomu, aby Soudní dvůr tomuto soudu poskytl všechny prvky výkladu, které mohou být pro rozsouzení věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně posledně uvedený ve svých otázkách odkázal či nikoli (viz zejména rozsudek ze dne 29. září 2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, bod 43).
- 46 Je tedy třeba položenou otázku přeformulovat tak, aby se týkala příslušných ustanovení nařízení č. 4/2009.
- 47 Je tak třeba mít za to, že podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda článek 8 nařízení č. 2201/2003 a článek 3 nařízení č. 4/2009 musí být vykládány v tom smyslu, že soudy členského státu, které přijaly rozhodnutí v oblasti rodičovské zodpovědnosti a vyživovacích povinností k nezletilému dítěti, jež nabylo právní moci, jsou příslušné i k rozhodnutí o návrhu na změnu ustanovení tohoto rozhodnutí, přestože obvyklé bydliště tohoto dítěte se nachází na území jiného členského státu.
- 48 Za účelem odpovědi na tuto otázku je třeba především upřesnit, že podle čl. 3 písm. d) nařízení č. 4/2009 jsou k rozhodování ve věcech vyživovacích povinností v členských státech příslušné soudy, které jsou na základě nařízení č. 2201/2003 příslušné pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením.
- 49 Dále je třeba připomenout mechanismus zavedený nařízením č. 2201/2003 a cíle, které sleduje.
- 50 Nařízení č. 2201/2003 se zakládá na spolupráci a vzájemné důvěře mezi soudy (rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, Purruker, C-296/10, EU:C:2010:665, bod 81), které musí vést k vzájemnému uznávání soudních rozhodnutí, jež je základem vytvoření skutečného soudního prostoru (rozsudek ze dne 15. července 2010, Purruker, C-256/09, EU:C:2010:437, bod 70).

- 51 Jak vyplývá z bodu 12 odůvodnění nařízení č. 2201/2003, toto nařízení bylo vypracováno s cílem zohlednit nejlepší zájmy dítěte a za tímto účelem upřednostňuje kritérium blízkosti. Normotvůrce měl totiž za to, že soud, který se nachází v zeměpisné blízkosti obvyklého bydliště dítěte, je nejvhodnější k posouzení opatření, která mají být v zájmu dítěte přijata (rozsudek ze dne 15. července 2010, Purucker, C-256/09, EU:C:2010:437, bod 91). Podle tohoto bodu odůvodnění by tedy příslušným měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.
- 52 Článek 8 nařízení č. 2201/2003 uskutečňuje tento cíl tím, že stanoví obecnou příslušnost ve prospěch soudů členského státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště.
- 53 Podle tohoto čl. 8 odst. 1 musí být příslušnost soudu v souladu s článkem 16 tohoto nařízení určena „v době podání žaloby“, tzn. v okamžiku, kdy byl návrh na zahájení řízení podán k tomuto soudu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. října 2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, bod 38).
- 54 Jak kromě toho generální advokát uvedl v bodě 45 svého stanoviska s odkazem na bod 40 rozsudku ze dne 1. října 2014, E. (C-436/13, EU:C:2014:2246), tato příslušnost musí být ověřena a určena v každém jednotlivém případě, kdy je u soudu zahájeno řízení, což znamená, že tato příslušnost nepřetrvává po ukončení řízení.
- 55 Článek 9 nařízení č. 2201/2003 odchylně od jeho článku 8 stanoví, že v případě přestěhování dítěte a za určitých podmínek je zachována příslušnost soudů členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte, zatímco čl. 12 odst. 1 tohoto nařízení stanoví za určitých podmínek a v případě dohody nositelů rodičovské zodpovědnosti pokračování příslušnosti soudu příslušného rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné, který není soudem členského státu, v němž má dítě obvyklé bydliště.
- 56 Nařízení č. 2201/2003 kromě toho stanoví zvláštní pravidla pro případ únosu nebo neoprávněného zadržení dítěte (články 10 a 11), pokud obvyklé bydliště dítěte, které se nachází v jednom členském státě, nelze zjistit a příslušnost nelze určit na základě jeho článku 12 (článek 13), není-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě jeho článků 8 až 13 (článek 14), nebo také výjimečně a za určitých podmínek pokud příslušný soud postoupí věc soudu jiného členského státu, který je podle jeho názoru vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci (článek 15).
- 57 Předběžnou otázku je třeba zkoumat ve světle těchto úvah.
- 58 Podle předkládacího rozhodnutí se W svým opravným prostředkem domáhá změny ustanovení rozhodnutí Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ze dne 8. října 2013, které nabylo právní moci a týká se rodičovské zodpovědnosti a vyživovacích povinností k dítěti V. Předkládající soud v tomto ohledu upřesňuje, že toto rozhodnutí bylo potvrzeno rozhodnutím Vilniaus apygardos teismas (krajský soud ve Vilniusu) ze dne 30. května 2014 a že kasační opravný prostředek, který W proti tomuto rozhodnutí podal, byl zamítnut rozhodnutím Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (Nejvyšší soud Litvy) ze dne 8. září 2014.
- 59 Podání návrhu na změnu ustanovení rozhodnutí ze dne 8. října 2013, ke kterému došlo dne 28. srpna 2014, je třeba za těchto podmínek považovat za počátek nového řízení. Z toho vyplývá, že soud, ke kterému byl návrh podán, v projednávaném případě Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius), musí určit příslušný soud především s ohledem na obvyklé bydliště dítěte V v době podání návrhu v souladu s čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003.
- 60 Soudní dvůr v rozsudku ze dne 22. prosince 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 46), který byl potvrzen ustálenou judikaturou (viz zejména rozsudek ze dne 9. října 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 50), rozhodl, že smysl a dosah pojmu „obvyklé bydliště“ musí být určeny s ohledem na nejlepší zájmy dítěte a zejména na blízkost. Tento pojem odpovídá místu, které

vykazuje určitou míru integrace dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Toto místo musí vnitrostátní soud určit s přihlédnutím ke konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě. Relevantní jsou zejména podmínky a důvody pobytu dítěte na území členského státu, jakož i jeho státní příslušnost. Kromě fyzické přítomnosti dítěte v členském státě, která musí být zohledněna, musí i z dalších skutečností vyplývat, že tato přítomnost nemá v žádném případě pouze dočasnou či příležitostnou povahu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. prosince 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 47 až 49).

- 61 Určení obvyklého bydliště dítěte v daném členském státě tedy přinejmenším vyžaduje, aby dítě bylo v tomto členském státě fyzicky přítomno.
- 62 Ve věci v původním řízení je přitom nesporné, že dítě V Litvu nikdy nenavštívilo.
- 63 Pouhá okolnost, že jedna ze státních příslušností dítěte V je státní příslušnost uvedeného členského státu, nemůže za těchto podmínek stačit k učinění závěru, že toto dítě má v tomto členském státě obvyklé bydliště ve smyslu nařízení č. 2201/2003.
- 64 Naproti tomu fyzická přítomnost dítěte V v jiném členském státě, v projednávaném případě v Nizozemském království, u jednoho z jeho rodičů po dobu několika let v souladu s pravomocným rozhodnutím, v projednávaném případě rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ze dne 8. října 2013, může prokázat, že dítě V má v tomto státě obvyklé bydliště, a přiznat soudům tohoto státu příslušnost pro řízení o rodičovské zodpovědnosti a vyživovacích povinnostech k tomuto dítěti. Jinak by tomu mohlo být pouze v případě existence skutkových okolností vedoucích k výjimce z pravidla obecné příslušnosti podle místa obvyklého bydliště.
- 65 Takové skutečnosti však nijak nevyplývají z písemností ve spise předloženém Soudnímu dvoru. Zejména není zřejmé, že by se dítě V přestěhovalo z Litvy do Nizozemska před podáním žaloby k Vilniaus miesto apylinkės teismas (obvodní soud města Vilnius) ani že by existovala dohoda nositelů rodičovské zodpovědnosti o příslušnosti litevských soudů. Předkládající soud kromě toho vůbec nezmiňuje únos nebo neoprávněné zadržení dítěte V a ani se nejeví, že by nizozemské soudy označily litevské soudy za vhodnější k projednání věci v původním řízení vzhledem ke svému umístění.
- 66 V takové věci, jako je věc v původním řízení, jsou tak v otázce rodičovské zodpovědnosti příslušné soudy členského státu, ve kterém má dítě obvyklé bydliště. V projednávaném případě předkládající soud takto označil nizozemské soudy.
- 67 Těmto soudům proto přísluší rozhodnout o takových návrzích, jako jsou návrhy podané W, které zní na změnu místa bydliště dítěte, výše vyživovacích povinností k dítěti a úpravy styku dotyčného rodiče s dítětem.
- 68 Je třeba zdůraznit, jak uvedl generální advokát v bodech 43 až 49 svého stanoviska, že na soudy, které rozhodovaly o rozvodu manželství, v projednávaném případě litevské soudy, se v takové věci, jako je věc dotčená v původním řízení, nevztahuje pokračování příslušnosti. I kdyby X příslušnost těchto soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijala v souladu s čl. 12 odst. 1 písm. b) nařízení č. 2201/2003, tato příslušnost každopádně skončila, jakmile rozhodnutí, kterým bylo vyhověno návrhu na rozvod manželství a rozhodnuto o rodičovské zodpovědnosti, nabylo právní moci v souladu s čl. 12 odst. 2 písm. a) a b) tohoto nařízení.
- 69 Okolnost, že rozhodnutí, které nabylo právní moci a z něhož dotyčný rodič vychází při podání návrhu na změnu, nebylo zcela nebo zčásti uznáno soudy členského státu, v němž má dítě obvyklé bydliště, nebrání – bez ohledu na to, zda je toto neuznání opodstatněné či nikoliv – tomu, aby tyto soudy byly příslušné k rozhodování o tomto návrhu, jelikož na základě tohoto návrhu je zahájeno nové řízení.

- 70 Z výše uvedených úvah vyplývá, že na položenou otázku je třeba odpovědět, že článek 8 nařízení č. 2201/2003 a článek 3 nařízení č. 4/2009 musí být vykládány v tom smyslu, že v takové věci, jako je věc dotčená v původním řízení, soudy členského státu, které přijaly rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti a vyživovacích povinností k nezletilému dítěti, jež nabylo právní moci, již nejsou příslušné k rozhodování o návrhu na změnu ustanovení tohoto rozhodnutí, pokud má dítě obvyklé bydliště na území jiného členského státu. K rozhodování o tomto návrhu jsou příslušné soudy posledně uvedeného členského státu.

K nákladům řízení

- 71 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 8 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 a článek 3 nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností musí být vykládány v tom smyslu, že v takové věci, jako je věc dotčená v původním řízení, soudy členského státu, které přijaly rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti a vyživovacích povinností k nezletilému dítěti, jež nabylo právní moci, již nejsou příslušné k rozhodování o návrhu na změnu ustanovení tohoto rozhodnutí, pokud má dítě obvyklé bydliště na území jiného členského státu. K rozhodování o tomto návrhu jsou příslušné soudy posledně uvedeného členského státu.

Podpisy.